

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1944.

Första kammaren.

Nr 8.

Lördagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Sköld* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 107, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.;

nr 108, angående tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås;

nr 109, angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1944/45;

nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 111, angående anslag till skogsvårdens befrämjande m. m.;

nr 112, angående uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret;

nr 117, angående anslag till fortsatt anläggning av dubbelspår;

nr 118, angående anslag till luftskyddsanordningar i transformatorstationer;

nr 119, angående överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för statens brandskola;

nr 120, angående anslag till reparation av bron över Svinesund; samt

nr 124, angående byte av viss mark mellan kronan, å ena, samt Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag, å andra sidan.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 25 februari 1944.

Till justitiedepartementet hade den 24 februari 1944 från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län inkommit fullmakt för redaktören Nils Holmberg, vilken vid ny röstsammanräkning blivit utsedd såsom ledamot av riksdagens första kammare i stället för avgången ledamot av samma kammare.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:

T. Evers.

Herr Holmberg infann sig härefter och iutog sin plats i kammaren.

Ang. den svenska beredskapen vid vissa överflygningar.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Siljeström* till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet framställt en så lydande fråga: »Finnes skäl antaga, att den svenska beredskapen icke fungerat så som den borde vid de överflygningar av främmande plan över svenskt territorium den 22 februari 1944, därvid Stockholm och andra orter i mellersta Sverige utsattes för bombfällning?»

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet **Sköld**, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Siljeströms* berörda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Siljeström* har till mig riktat följande fråga: »Finnes skäl antaga, att den svenska beredskapen icke fungerat så som den borde vid de överflygningar av främmande plan över svenskt territorium den 22 februari 1944, därvid Stockholm och andra orter i mellersta Sverige utsattes för bombfällning?»

Av hittills föreliggande uppgifter framgår följande. Flygplanen voro fördelade på sex företag, som vid olika tidpunkter mellan kl. 20.10 och 00.40 överflögo Stockholms luftbevakningsområde. Bomber fälldes på olika ställen, såsom i trakten av P 3:s kasern i Strängnäs, mot Strängnäsfjärden, vid Eriksdal, Långsjöstrand, Lillängen, Järsla sluss, på Järslasjön, vid Järsla station, i trakten av Södertälje, vid Spillersboda brygga, på isen invid Norrmansö, på Blidö och i trakten av Stavsnäs. Stockholms luftbevakningscentral erhöll första rapporten en kvart före den först angivna tidpunkten. Kort stund därefter anbefalldes flyglarm för Stockholms luftvärn. Luftvärnet var i full stridsberedskap i mycket god tid, innan något flygplan nådde Stockholms närhet. Emellertid avgävos signaler från flygplanen, vilka av luftbevakning och luftvärn uppfattades som nödsignaler. Därför öppnades icke eld.

Enligt gällande högkvarterensorder — förestavad av önskvärdheten att undvika de olägenheter, som de ofta återkommande neutralitetskränkningarna i luften eljest skulle innebära för befolkningen och näringslivet — skall flyglarm icke givas från luftbevakningscentral under rådande beredskapsläge. Därför utlöstes icke flyglarm. Luftskyddschef är obetaget att även i nuvarande läge efter eget bedömande utlösa lokalt flyglarm. Ett sådant bedömande blev luftskyddschefen i Stockholm icke i tillfälle att verkställa, enär han av luftbevakningscentralen icke orienterats om inflygningarna. Inflygningarna bedömdes nämligen av chefen för luftbevakningscentralen ske med enstaka flygplan och vara att hänföra till neutralitetskränkning.

Den framställda frågan besvarar jag nekande. Det inträffade anmärkningsvärda neutralitetsbrottet kan dock motivera ett övervägande av frågan, hurvida en revision av eldöppningsbestämmelserna bör vidtagas, liksom ock rörande förutsättningarna för utlösande av flyglarm och rörande samarbetet mellan luftbevakning och luftskydd. I sistnämnda hänseende ha vissa åtgärder redan vidtagits. Nämnas må, att detta samarbete under den lägre beredskapsgrad, som för närvarande gäller för det civila luftskyddet, icke kan vara så fast organiserat som vid en högre grad av beredskap, då det är automatiskt säkerställt.

Herr **Siljeström**: Herr talman! Jag framför till herr statsrådet mitt tack för svaret å min enkla fråga, och jag inlägger även ett särskilt tack för att svaret kom så snart. Min tacksamhet hade dock varit något större, om jag hade kunnat få del av svaret före dess uppläsning.

I någon tidning, som omnämnde min fråga, uttalades det omdömet, att frågan var besvärlig för statsrådet. Jag vill förklara, att jag ingalunda haft den avsikten att vara besvärlig. Frågan utgjorde helt enkelt ett spontant uttryck för vad jag och många med mig kände inför vad som inträffade, eller rättare sagt, inför vad som icke inträffade vid inflygningen natten till onsdagen över

Angående den svenska beredskapen vid vissa överflygningar. (Forts.)

Stockholm och kringliggande områden. Jag vill också tillägga, att den oro, för vilken frågan är ett uttryck, ingalunda dämpats av den förklaring rörande det skedda, som sedermera avgivits från militärt håll. Förvånande är den belåtenhet och tillförsikt, som kommo till uttryck i den avgivna förklaringen. Man erinrar sig osökt den gamla anekdoten: operationen lyckades, men patienten dog. Nej, det är nog så, att bombfällningen kom som en överraskning icke minst för våra militära myndigheter. Vårt luftförsvaret och luftvärn ha ställts inför ett eldprov, och de ha, som det vill synas, på ett ej tillfredsställande sätt bestått provet. Svenska folket har nu under ett flertal år för försvaret av vår frihet lämnat stora och tunga personliga offer, och skuldsättningen för krigsändamål är nu uppe i 10 miljarder. Man hade nog i allmänhet tänkt sig, att alla dessa offer skulle resultera i annat än valhänthet och undfallenhet. Låt oss någon gång visa något av den berömda igelkotten!

Herr statsrådet **Sköld**: Jag måste säga, att jag finner herr Siljeströms anförande ytterst förvånande. Först och främst får man väl medge, att man icke skall begära av militär att den gör annat än lyder order. Det kan icke vara ett uttryck för valhänthet att man lyder order. Här har konstaterats att luftvärnet *har* lytt order.

Då kommer man fram till den andra frågan: Hur voro dessa order beskaffade? Och då inställer sig det spørsmålet: Skall det utfärdas order, som innebär att eld skall öppnas på flygplan som ger nödsignal? Detta är en politisk ömdömesfråga. Jag vill ingalunda påstå att våra bestämmelser därvidlag stå utanför diskussion. De kunna visst diskuteras. Men det hänför sig till det politiska bedömandet och utgör alltså icke en anmärkning, som kan riktas mot militären.

Jag måste därför säga, att det är förvånande, att herr Siljeström i ena vågskålen lägger våra samlade uppoffringar för försvaret och i den andra vågskålen frågar, om luftvärnet i Stockholm sköt eller icke sköt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Holmströms* motion, nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till försvarsberedskap vid statens järnvägar m. m.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 107—112, 117—120 och 124.

Herr *Andersson, Karl*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Motionen bordlades.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1944/45 m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under luftfartsfonden gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1944/45;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder gjorda framställning om anslag till luftfartslånefonden;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om kapitalbudgetens omläggning m. m.; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1944/45 m. m.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 47, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1933 (nr 472) om förbud mot politiska uniformer.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 mars 1943 (nr 78) om jämkning av arrendeavtal i vissa fall m. m., såvitt angår anslagsanvisning;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av kronans fordran å landsfiskalen A. Ryd på grund av eftersatt byggnadsskyldighet m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för C. Axelson från betalningsskyldighet till kronan på grund av fastighetsförvärv; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fastställande av personalförteckning för domänverket m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen jämte väckt motion angående utredning om underlättande av deltagande i val till riksdagens andra kammar och kommunala val;

statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av vissa framställningar av Kungl. Maj:t angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt förra lärarinnan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst avtal med Ronneby stad; samt

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tilläggsskatt å bensin, m. m.;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående beskattning av tidskrifter;

nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner angående anpassning av fastighetsbeskattningen efter det antal barn, som stadigvarande bor i förhyrd lägenhet i respektive fastighet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om pension åt förre stenografen hos riksdagens första kammare C. G. Melander;

nr 5, i anledning av väckt motion om gratifikation och pension åt vaktmästaren hos riksdagens första kammare G. R. Tillman;

nr 6, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren hos riksdagens första kammare C. G. Kjellbergs änka;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till dels pension åt f. d. generaldirektören och chefen för telegrafverket G. H. Ericson, dels ock livränta åt f. d. överdirektören vid statens vattenfallsverk K.-G. Ljungdahl;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavare av professurerna i idé- och lärdomshistoria samt i biokemi vid universitetet i Uppsala;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels biträdande kamreraren hos Kristianstads läns hushållningssällskap K. G. Roos' pensionsrätt, dels förbättrad pension åt avlidne läraren vid textilinstitutet i Borås G. V. Berntsons efterlevande, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vissa barnmorskor m. fl.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt vissa genom misstag under tjänstutövning av distriktsbarnmorska skadade personer; samt

nr 12, angående regleringen för budgetåret 1944/45 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten:

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i förordningen om moderskapspenning;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 453) med vissa bestämmelser om mätning av ved och annat virke, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående framläggande av förslag till lag om arbetsblock inom jordbruket;

nr 13, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om barnbidrag;

nr 14, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i butikstängningslagen; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 7, 11 och 14 kap. vattenlagen; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till fiskerinäringens befrämjande;

nr 10, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om hummerfisket inom Vette, Tanums och Kville härader;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 453) med vissa bestämmelser om mätning av ved och annat virke, m. m., såvitt angår anslagsanvisning; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 29 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 103, angående anslag till bidrag till lin- eller hampberedningsanläggningar m. m.;

nr 113, med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 114, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.;

nr 115, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningsskyldighet;

nr 116, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas;

nr 121, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret;

nr 122, angående anslag till naturastipendier åt studerande vid universiteten och vissa högskolor m. m.;

nr 123, angående försäljning av stadsägan nr 728 i Hälsingborg;

nr 125, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 126, angående statsbidrag till avlönande av lärare vid frälsningsarméns skolhem Sundsgården i Hilleshögs socken;

nr 127, angående bidrag till restaurering av Skara domkyrka;

nr 128, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 129, angående överlåtelse till stiftelsen Kungl. gyttjebad- och brunnsanstalten Loka av äganderätten till kronolägenheten Loka nr 1¹ i Grythytte socken;

nr 130, angående befrielse i vissa fall från skyldighet att ånyo erlägga till kommissionär i domsaga inbetalade, av kommissionären förskingrade stämpelavgifter;

nr 131, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 132, angående anskaffande av ytterligare en statsisbrytare m. m.;

nr 133, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 134, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 420) angående begränsning av dyrtidstillägg å lön och pension;

nr 135, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 februari 1943 (nr 28) med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag;

nr 136, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 29 juni 1939 (nr 350):

nr 137, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

nr 138, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 maj 1943 (nr 245) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; samt

nr 140, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 2, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1944/45 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 107, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 108, angående tillbyggnad till landsstatshuset i Västerås; och
nr 109, angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1944/45.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 110, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående anslag till skogsvårdens befrämjande m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 112, angående uppförande av centrala tvätt- och reparationsanstalter för försvaret;

nr 117, angående anslag till fortsatt anläggning av dubbelspår;

nr 118, angående anslag till luftskyddsanordningar i transformatorstationer;

nr 119, angående överskridande av viss anslagspost i avlöningsstaten för statens brandskola; samt

nr 120, angående anslag till reparation av bron över Svinesund.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 124, angående byte av viss mark mellan kronan, å ena, samt Wikers aktiebolag och Stribergs grufveaktiebolag, å andra sidan.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Andersson, Karl*, m. fl. väckta motionen, nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 22 och 35—37, bevillningsutskottets betänkanden nr 7—12, bankoutskottets utlåtanden nr 4—12, andra lagutskottets utlåtanden nr 9—15 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 9—12.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 103, 113—116, 121—123, 125—138 och 140.

Herr *Lindström* avlämnade en av honom och herr *Dahlström* undertecknad motion, nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.

Motionen bordlades.

Herr *Bondeson* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Enligt bestämmelserna får svinpest endast diagnosticeras efter undersökning vid statens veterinärmedicinska anstalt. Anledning härtill är, att sjukdomen under sitt begynnelsestadium ganska ofta saknar så utpräglade symtom, att diagnosen kliniskt kan fastställas, samt att den i mycket stor utsträckning uppvisar varierande sektionsbilder.

*Interpellation
ang. ökat
skydd mot
förlust i an-
ledning av
svinpest.*

Vid misstanke på svinpest skola svinkadaver insändas till statens veterinärmedicinska anstalt eller såvitt detta ej är praktiskt möjligt till annat av medicinalstyrelsen godkänt laboratorium. Under tiden undersökningen pågår därstädes, skall besättningen hållas spärrad från utförelse av levande och döda svin. 1) Därest diagnosen svinpest blir konstaterad, erhåller djurägaren ersättning av statsmedel för de djur, som äro vid liv vid tidpunkten för diagnosens fastställande, och efter värdering nedslaktas alla resterande svin i besättningen. 2) Därest svinpest vid undersökning vid statens veterinärmedicinska anstalt kan uteslutas, och även övriga omständigheter tala emot att denna sjukdom föreligger, häves spärren. 3) Därest vid undersökningen svinpest icke kan med säkerhet konstateras men icke heller uteslutas, ställes besättningen under fortsatt observation och spärr, tills klarhet om sjukdomens art kan vinnas.

Bestämmelserna angående ersättning för svin vid svinpest medföra en hel del olägenheter för den enskilde djurägaren. Ersättning utgår nämligen icke för djur, som dött under den tid som åtgått för diagnosens fastställande. Då denna tidsperiod ibland och i synnerhet vid de fall då ympundersökning måste utföras kan uppgå till 1 å 3 veckor, kunna ett flertal dödsfall inträffa, för vilka djurägarna helt få bära förlusterna. Som ett exempel på hur betydande en dylik förlust kan bliva kan nämnas, att i en besättning (vid 1940 års epizooti) om 177 svin dogo under den tid, som åtgick för diagnosens fastställande, icke mindre än 88 svin.

Ävenså äro bestämmelserna så formulerade, att ersättning ej utgår för förluster, som djurägaren lidit på grund av att besättningen varit spärrad för misstänkt svinpest men där undersökningen sedan visat, att det icke varit svinpest. Även detta medför stundom stora förluster för den enskilde. Som exempel kan nämnas att ävenledes under föregående farsot i en enda besätt-

Interpellation ang. ökat skydd mot förlust i anledning av svinpest. (Forts.)
ning dog ett 60-tal svin under tiden som åtgick för att fastställa att det icke var svinpest.

Dessa ekonomiska konsekvenser för djurägaren kunna inbjuda och inbjuda säkerligen till ett fördöljande av sjukdom, som är eller kan misstänkas vara svinpest, och stor skada genom smittspridning exempelvis genom okontrollerad nedslaktning kan åstadkommas.

För ett gynnsamt bekämpande av svinpest finnes det starka skäl, som tala för att ersättning av statsmedel bör utgå icke enbart för de svin, som äro vid liv vid tidpunkten för diagnosens fastställande, utan även för de djur, som dött under den tid besättningen varit spärrad för misstänkt svinpest, fränsett om denna sjukdom konstateras eller icke. Spärrandet av en besättning är en för det allmännas bästa påbjuden åtgärd, och det torde därför icke vara på sin plats, att den enskilde djurägaren ensam skall bära de ekonomiska konsekvenser, som en dylik åtgärd kan medföra.

Emot de förluster, som kunna drabba en djurägare, skulle han givetvis kunna skydda sig genom försäkringar. Långt ifrån alla svinägare ha emellertid fullständiga försäkringar, som täcka förluster både genom smittsamma och övriga sjukdomar. Vinstmarginalen på svinodling är ofta så obetydlig, att några extra utgifter för premier ej gärna kunna ifrågakomma. För smittsamma sjukdomar utbetalas ej heller försäkring, om undersökning visat att svinpest icke förelegat.

På grund av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande frågor:

1) Är det herr statsrådets mening, att de ovan påtalade förhållandena äro överensstämmande med rättvisa och billighet och att således vid avspärning på grund av misstanke om svinpest vederbörande ägare själv skall bära den därmed förenade ekonomiska förlusten, eller

2) har herr statsrådet för avsikt att snarast låta vidtaga erforderliga åtgärder för beredande av rimlig ersättning i berörda fall?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.20 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 1 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Herr *Löfvander* anmälde, att han infunnit sig vid riksdagen.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 103, angående anslag till bidrag till lin- eller hampberedningsanläggningar m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 113, med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 114, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.;

nr 115, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1942 (nr 493) om avverkningskyldighet;

nr 116, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas; samt

nr 121, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 24 mars 1942 (nr 128) om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, angående anslag till naturastipendier åt studerande vid universiteten och vissa högskolor m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 123, angående försäljning av stadsägan nr 728 i Hälsingborg.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 125, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 126, angående statsbidrag till avlönande av lärare vid frälsningsarméns skolhem Sundsgården i Hilleshögs socken; samt

nr 127, angående bidrag till restaurering av Skara domkyrka.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 128, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter; och

nr 129, angående överlåtelse till stiftelsen Kungl. gyttjebad- och brunasanstalten Loka av äganderätten till kronolägenheten Loka nr 1^a i Grythytte socken.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 130, angående befrielse i vissa fall från skyldighet att ånyo erlægga till kommissionär i domsaga inbetalade, av kommissionären förskingrade stämpelavgifter.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 131, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; och nr 132, angående anskaffande av ytterligare en statsisbrytare m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 133, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459);

nr 134, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 420) angående begränsning av dyrtidstillägg å lön och pension; samt

nr 135, med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 februari 1943 (nr 28) med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 136, med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); och

nr 137, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:t proposition nr 138, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 14 maj 1943 (nr 245) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 458) om inskränkning med hänsyn till försvaret i rätten att avverka skog.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herrar *Lindström* och *Dahlström* väckta motionen, nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid kommunikationsverken m. m.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 139, angående inrättande av en försöksgård i Norrbottens län, m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen jämte väckt motion angående utredning om underlättande av deltagande i val till riksdagens andra kammare och kommunala val.

Om utredning ang. underlättande av valdeltagandet.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade båda kamrarna den 14 januari 1944 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 10, med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i samband härmed förehaft den inom andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motionen nr 100, av herr *Hall* m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning genom sakkunniga och förslag till 1945 års riksdag om underlättande av deltagande i val till riksdagens andra kammare och kommunala val.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återropade grunder hemställt,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 10 icke kunnat i oförändrat skick bifallas, för sin del ville antaga under punkten infört förslag till lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen;

2) att riksdagen, i anledning av motionen II: 100, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag i frågan angående underlättande för de röstberättigade att delta i allmänna val.

Reservation hade avgivits av herrar *Sandström*, *Thorell* och *Nolin*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen — — — (== utskottet);

2) att motionen II: 100 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr **Sandström**: Herr talman! På förevarande punkt i utskottets utlåtande har jag jämte några andra ledamöter av utskottet nödgats avgiva en reservation.

Utskottet hemställer, att riksdagen, i anledning av herr *Halls* m. fl. motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag i frågan angående underlättande för de röstberättigade att delta i allmänna val. Reservanterna åter hemställa, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Jag ber, herr talman, att omedelbart få anmäla, att bakom reservationen icke ligger någon som helst avvikande mening i fråga om önskvärldheten av att val-

Om utredning ang. underlättande av valdeltagandet. (Forts.)
deltagandet på allt rimligt sätt underlättas. Att detta också är reservanternas ståndpunkt, torde ganska klart framgå av deras förslag till utlåtande.

När reservanterna emellertid icke kunnat följa motionärerna, har detta berott på två skäl. För det första ha vi funnit det ganska, låt mig säga egendomligt, att riksdagen nu skulle utan egentlig sakanmärkning godkänna Kungl. Maj:ts förslag men samtidigt underkänna det genom att begära utredning för att åstadkomma ändringar i detsamma. Reservanternas enkla och kanske, herr talman, något enfaldiga resonemang kan jag sammanfatta på följande sätt: Antingen finna utskottet och riksdagen, att ett förslag icke ger anledning till någon egentlig anmärkning, och resultatet blir, att förslaget godkännes, eller också har man sakliga erinringar att göra, och då bör man givetvis företa däremot svarande ändringar eller åtminstone påpeka sina sakliga erinringar. Här har man nu i stället, herr talman, gått den, såsom vi anse, något egendomliga medelvägen att man, jag upprepar det, samtidigt som man utan saklig erinran godkänner Kungl. Maj:ts förslag, underkänner det genom att begära en ny utredning.

Jag kan mycket väl tänka mig, och det antar jag att justitieministern också kan, att ytterligare erfarenheter kunna visa behov av nya utredningar och eventuella ändringar, men då böra vi väl först avbida dessa erfarenheter. Jag ber få erinra om att reservanterna uttala, att de förutsätta, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet skall följa den vidare utvecklingen å förevarande område samt så snart ske kan låta verkställa de ytterligare utredningar, vartill vunna erfarenheter kunna giva anledning.

Jag tillät mig nyss säga, att reservanterna grundat sin ståndpunkt på två skäl. Det andra skälet, till vilket jag nu ber få övergå, hänför sig till motionens innehåll. Jag skall be att med några enkla brottstycken ur densamma få belysa vår ståndpunkt.

Sedan motionärerna uttalat sig om önskvärldheten och behovet av en ny utredning, anföra de ordagrant följande: »Det måste emellertid göras klart, att den sakkunskap, som skall taga hand om detta ärende, måste vara av mera praktiskt slag än den justitieministern kan hitta mellan skrivbordet och närmaste vägg. Detta sistnämnda slag av sakkunskap», fortsätta motionärerna, »har hittills icke förmått att i denna fråga åstadkomma någonting som kan kallas för ett praktiskt förslag men väl massor av onödiga blanketter, som allmänheten dess värre visat en mycket ringa förmåga att kunna hantera.» Detta är ju ett mycket allvarligt underkännande av justitieministerns och hans utredningsmäns sakkunskap, ett underkännande utan varje försök till saklig motivering. Den logiska konsekvensen av detta borde väl ha varit, att motionärerna yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag. Så har emellertid icke skett. Man förutsätter, att förslaget skall godkännas, men man begär samtidigt en utredning, något som nu utskottet vill biträda.

Vidare uttala motionärerna följande: »Alla försök att jämka på den nu härskande formalismen avfärdas visserligen i den nu föreliggande propositionen med en enkel hänvisning till en språklig nybildning, som kallas 'valsäkerheten'.» Motionärerna bli så häpnade över denna nybildning, att de t. o. m. sätta ordet valsäkerheten inom citationstecken. De ha aldrig hört talas om någonting sådant förut, och de fortsätta: »När denna, tills vidare mystiska makt under behandlingen hunnit avslöjas, kommer det säkerligen att visa sig, att den icke är något annat än ett nytt namn på den vanliga byråkratiska obenägenheten för enkla och användbara lagar.» Om jag rätt tolkat detta uttalande i motionen, betyder det, att man vill ha en utredning angående förenkling av valförfarandet med helt bortseende från allt som kallas valsäkerhet. Nu måste jag bekänna, att jag och mina medreservanter äro så gammalmodiga -- eller

Om utredning ang. underlättande av valdeltagandet. (Forts.)

kanske nymodiga i detta fall är det rätta uttrycket — att för oss valsäkerheten icke är något mystiskt och okänt begrepp. För oss är valsäkerheten något som till varje pris måste upprätthållas utan att man för den skull får bortse från önskvärdheten av att samtidigt underlätta valdeltagandet.

När konstitutionsutskottets majoritet i anledning av motionen begär en utredning, kan jag icke finna annat än att den vill knäsetta denna motionärernas princip, om jag får kalla den så, principen om bortseende från valsäkerheten. Det har för reservanterna varit omöjligt, herr talman, att på sådana grunder biträda en hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson, Jones Erik: Herr talman! Skillnaden mellan utskottets och reservanternas uppfattning är, som herr Sandström angav, inte så väsentlig. Den gäller egentligen bara tidpunkten för verkställandet av de ändringar, som kunna vara erforderliga för framtiden.

Herr Sandström har gjort åtskilliga citat ur motionen. Det är väl emellertid inte sagt, att man i allo behöver följa de riktlinjer som motionärerna angivit. Man lär få sova och ta det som är användbart. Huvudsaken är i alla händelser, att någonting blir åtgjort, där det verkligen är behövt att någonting göres.

Våra erfarenheter från valförrättningarna ha dock givit vid handen, att det nuvarande valförrättningssystemet är behäftat med brister, som träda i öppen dag. Det är nog en ganska utbredd mening, att i omsorgen om den s. k. valhemlighetens bevarande en alltför byråkratisk apparat satts i rörelse, som för vanligt enkelt folk många gånger verkar avskräckande i stället för tilldragande, när det gäller utövande av en värdefull demokratisk rättighet. Dessa i många stycken rätt rigorösa bestämmelser lägga enligt vår uppfattning, oberoende av partisynpunkter, hinder i vägen för vederbörande röstberättigade att infinna sig till valurnorna. Det är uppenbart att svårigheterna för avlägset boende väljares deltagande i val äro så stora, att åtgärder för lättnader därutinnan ej längre böra anstå. För stora delar av landsbygdens folk äro dessa frågor av så stor betydelse, att de fortast möjligt böra komma under allvarlig omprövning.

Utän att ingå på ytterligare detaljer vill jag säga, att de anförda motiven föranlett utskottet att föreslå, att en utredning redan nu bör komma till stånd. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Gustavson*.

Herr Sandström: Herr talman! Herr Jones Andersson säger, att han inte vill skriva under allt vad som står i motionen. Jag noterar det tacksamt. Han säger, att man skall taga vad som är användbart i densamma. Jag skulle ytterst gärna vilja veta, vad herr Jones Andersson finner användbart i den motion, som jag citerat, och vilka sakliga direktiv som däri kunna uppläsa.

Herr Jones Andersson säger vidare, att bristerna i det nuvarande systemet träda i öppen dag. Om dessa brister så träda i öppen dag, är det rätt beklagligt, herr talman, att ingenting därom återfinnes i majoritetens utlåtande. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Källman: Herr talman! Jag anser mig böra säga, att jag var närvarande i utskottet, då det preliminära beslutet fattades och att jag därvid röstade för avslag på skrivelseförslaget. Jag gjorde det egentligen av den

Om utredning ang. underlättande av valdeltagandet. (Forts.)
 anledningen, att i denna fråga röstlängdsutdragen utgöra den springande punkten. Jag liksom, såvitt jag vet, alla i utskottet har blivit övertygad om att dessa icke kunna avskaffas, om man skall ha säkerhet för att vederbörande röstande är den han utger sig för vid röstningen, och då röstlängdsutdragen inte kunna avskaffas, finns näppeligen heller någonting att här utreda.

Jag ansluter mig fördenskull till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Herlitz* och *Arrhén*.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sandström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 2 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 141. angående gäldande av vissa skador på grund av ombordläggning.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av vissa framställningar av Kungl. Maj:t angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt förra lärarinnan vid Uddevalla elementarläroverk för flickor Greta Kristina Jonsson;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst avtal med Ronneby stad; samt

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tilläggsskatt å bensin, m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av väckta motioner angående beskattning av tidskrifter.

Om beskattning av tidskrifter.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 248 i första kammaren av herr *Nordenson* och nr 384 i andra kammaren av herr *Wiberg* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag om beskattning av tidskrifter skyndsammast måtte föreläggas riksdagen samt att därvid i motionerna angivna synpunkter måtte vinna beaktande.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 248 av herr *Nordenson* och II: 384 av herr *Wiberg* m. fl. angående beskattning av tidskrifter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Nordenson**: Herr talman! Jag har visserligen deltagit i behandlingen av detta ärende i utskottet, men jag var tyvärr på grund av bortresa förhindrad närvara vid utlåtandets justering. I annat fall skulle jag ha avgivit en reservation.

Jag har väckt min motion av två olika motiv. Det ena är att jag i andra motioner kommit med förslag, som skulle innebära en utgiftsökning, och jag har då försökt att fylla det krav, som brukar ställas här i kammaren, inte minst av finansministern, att man skall anvisa var de nödvändiga medlen skola tagas. Jag har sett mig omkring för att finna en källa, och då har det andra motivet kommit mig till hjälp. I riksdagen har flera gånger framhållits det oegentliga i att medan ett stort antal varor, bland dem böcker, drabbas av omsättningsskatt, så väl tidskrifter som tidningar gå fria från varje sådan skatt.

En utredning har ju verkställts på detta område. Ett förslag framlades förra året av en särskilt tillkallad sakkunnig, docenten *Welinder*. Detta förslag har även varit ute på remiss. Därvid framställdes en hel del kritik mot förslaget, men det framhölls ock från olika håll, att en skatt borde kunna komma till stånd, men att den borde uttagas efter andra linjer. Utredningsmannen hade föreslagit en viss differentiering emellan olika tidskrifter dels med avseende på innehållet, så att tidskrifter av visst innehåll skulle undantagas, och dels på basis av upplagornas storlek på sådant sätt, att tidskrifter med en upplaga under 10 000 exemplar skulle fritagas från skatt. Vidare föreslogs skatten till 25 procent.

Den olägenhet med detta förslag, som främst trädde i dagen, var att det måste ske en kvalitetsprövning. Vidare måste gränsdragningen vid 10 000 exemplar anses godtycklig, och slutligen kunde det befaras, att en så hög

Om beskattning av tidskrifter. (Forts.)
skatt som 25 procent skulle åstadkomma ett mer än skäligt stort avbräck i försäljningen.

Den föreliggande motionen åsyftar att undgå dessa de viktigaste invändningarna, och tanken har för mig varit, att detta skulle kunna ske genom en förenkling av reglerna för beskattningen. Skatten skulle således inträda först vid en upplaga av 20 000 exemplar och då endast drabba den del av upplagan, som faller över denna gräns. Vidare skulle skatten utgå med endast 10 procent. Härigenom vinnes, att man undviker den sakliga innehållsgranskning, den prövning, som ur tryckfrihetssynpunkt måste anses mycket osympatisk. Gränsdragningen mellan de tidskrifter som gå fria och de tidskrifter som drabbas av skatten blir enligt detta förslag även mycket mindre skarp, varjämte skatten bringas till mera skälig överensstämmelse med omsättningsskatten i övrigt.

Jag skall villigt erkänna, att hela detta förslag är i någon mån schablonmässigt. Det har emellertid synts mig vara det enda sättet att kunna undgå svårigheterna men ändå verkligen få till stånd en beskattning av dessa objekt.

Utskottet har mot förslaget rest huvudsakligen två invändningar. Den första och viktigaste innebär, att det icke skulle låta sig göra att införa en beskattning enbart på tidskrifter, utan att denna måste utsträckas att omfatta även tidningar. Gränslinjen skulle enligt utskottets mening vara mycket svår att draga; det skulle vara en oframkomlig väg. Mot en beskattning av tidningar kunna emellertid enligt utskottet så starka invändningar resas, att utskottet inte kan gå med på en dylik beskattning.

Jag kan ansluta mig till utskottets uppfattning på denna senare punkt. Jag menar sålunda, att verkligen mycket starka och bärande invändningar kunna resas mot en beskattning av tidningar, men däremot anser jag, att utskottet i hög grad överdrivit de svårigheter, som skulle vara förknippade med en gränsdragning mellan tidskrifter och tidningar. Jag vill i detta sammanhang erinra om att vi i vår nuvarande skattelagstiftning under de senaste åren ställts inför minst lika svåra och kanske ännu ömtåligare problem med avseende på gränsdragning. Jag behöver endast peka på omsättningsskatten, som ju skall drabba varor, vilka betecknas såsom butikshandelsvaror, medan sådana som icke gå under denna rubrik äro skattefria. En särskild nämnd har här dragit upp gränslinjerna. Det har visserligen varit förenat med svårigheter, men man har dock lyckats. Jag tror att en sådan gränsdragning är betydligt svårare än gränsdragningen mellan tidskrifter och tidningar. För att verkställa denna senare gränsdragning har jag i motionen föreslagit tillskapandet av en särskild nämnd, en tidskriftsskattenämnd.

Den andra invändningen från utskottets sida gäller differentieringen med hänsyn till upplagornas storlek. Utskottet pekar på att den differentiering, som föreslogs i den av docenten Welinder företagna utredningen, mötte ett mycket starkt motstånd och stark kritik. Det framhölls, att en sådan gränsdragning var godtycklig och stred mot principen om likformighet vid beskattningen. Utskottet synes emellertid ha förbiset, att jag i motionen i motsats till utredningsmannen föreslagit, att för samtliga tidskrifter de första 20 000 exemplaren skulle undantagas från beskattning och att skatten således endast skulle drabba den överskjutande delen. Härigenom uppstår en mycket stark utjämning av förhållandet mellan de beskattade och de icke beskattade tidskrifterna. Vidare vinnes att skatten huvudsakligen drabbar tidskrifter med stora upplagor, varför beskattningen sålunda icke kan väntas vålla alltför stort och oskäligt avbräck, såsom befarades vid den föreslagna 25-procentiga skatten.

Jag är visserligen, herr talman, inte blind för att detta förslag har vissa svårigheter med sig, men jag måste bestämt hävda, att utskottet överdrivit svårigheterna, när utskottet betecknar vägen såsom oframkomlig. Med de i

Om beskattning av tidskrifter. (Forts.)

motionen angivna riktlinjerna ha de största svårigheterna undvikits. Jag kan för min del inte komma ifrån att det är otillfredsställande att lämna en sådan skattekölla som tidskrifterna outnyttjad, när vi gå så pass hårt fram i många andra fall. Jag måste beklaga det resultat utskottet kommit till, och jag ifrågasätter, om inte förhållandena kunna komma att utveckla sig därhän, att utskottet så småningom blir nödsakat att finna en framkomlig väg, där utskottet nu endast ser svårigheter.

Jag har emellertid i frågans nuvarande läge, herr talman, intet särskilt yrkande.

Herr Bårg, Johan: Herr talman! Då den ärade motionären avstod från att göra något yrkande, finns det inte några starkare skäl att ta tiden i anspråk för att orda om detta spörsmål. Men det är ju en känd sak, att en motionär i allmänhet har mycket svårt att förstå de skäl, som ligga till grund för ett avstyrkande av hans motion, och jag finner det naturligtvis fullt ursäktligt att inte herr Nordenson utgör något undantag från denna allmänna regel. Det borde ändå kunna vara en tröst för honom, när han klandrar utskottet för att det icke sökt finna framkomliga utvägar, att *hela* utskottet har känt sig övertygat om att de anvisade vägarna icke äro framkomliga. Visserligen finnes en reservation, men den är lagd efter andra linjer och omfattar inte allenast tidskrifter, utan även tidningar. Herr Nordenson måste därför förstå, att det icke varit någon speciell ovilja som har kunnat så förena hela utskottet, utan i stället påtagliga skäl, även om han såsom motionär inte anser sig kunna godtaga dem.

Då intet yrkande är gjort, vill jag, herr talman, som sagt inte spilla någon ytterligare tid på detta ärende, utan hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 12, i anledning av väckta motioner, angående anpassning av fastighetsbeskattningen efter det antal barn, som stadigvarande bor i förhyrd lägenhet i respektive fastighet.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 245 i första kammaren av herrar *Ivar Persson* och *Wahlund* samt nr 204 i andra kammaren av herr *Wallén*, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående lämpliga former för en anpassning av fastighetsbeskattningen efter det antal barn, som stadigvarande bodde i förhyrd lägenhet i resp. fastighet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 245 av herrar *Ivar Persson* och *Wahlund* samt II: 204 av herr *Wallén* angående anpassning av fastighetsbeskattningen efter det antal barn, som stadigvarande bor i förhyrd lägenhet i respektive fastighet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om fastighetsbeskattningens anpassning efter barnantalet i fastigheten.

Om fastighetsbeskattningens anpassning efter barnantalet i fastigheten.
(Forts.)

Herr **Wahlund**: Herr talman! Den föreliggande motionen fäster uppmärksamheten på en detalj i den aktuella befolkningsfrågan, men en detalj som inte är alldeles betydelselös.

Det är ju ett alltför välkänt faktum för att man närmare skulle behöva kommentera det, att barnfamiljer ofta göra bittra erfarenheter då de försöka skaffa sig en lägenhet. Det har hänt att de fått gå från hyresvärd till hyresvärd och överallt mötts av beskedet: »Ni få inte hyra hos oss. Vi kunna inte ta in flera barn i fastigheten.» Vi veta också, att den allmänna opinionen kraftigt har reagerat mot dessa barnfientliga hyresvärdar.

Men jag vill från början i rättvisans intresse erkänna, att förhållandena avsevärt förbättrats under de senare åren. Och för resten skall man kanske vara en smula återhållsam i sin dom över enskilda hyresvärdars göranden och låtanden, så länge staten inte gjort sitt, så länge samhället inte gjort någonting effektivt för att barnfamiljerna skola bli mera konkurrenskraftiga på den öppna hyresmarknaden — jag betonar *den öppna*. Hyresvärden kan från sin sida säga, att det inte är hans sak, utan samhällets, att driva aktiv befolkningspolitik. Hyresvärden kan hänvisa till *sina* erfarenheter om oförstående hyresgäster — grannar som klaga över barnens framfart. Barn äro barn. De kunna ej gå ifrån sin natur; de leka, bråka och förstöra. Hyresvärden kan hänvisa till att skadegörelse genom barnen skett i våningar, i trappuppgångar och på planteringar. Ingen lär heller bestrida att de hyresvärdar, som ha mycket barn i sina fastigheter, äro sämre ställda än de som ha hyresgäster med relativt få barn.

Ligger det inte då nära till hands att, såsom skett i motionen, försöka åstadkomma en utjämning mellan olika fastighetsägare? Jag betonar att det gäller en utjämning och inte, som bevillningsutskottet tycks mena, ett försök att åstadkomma någonting som liknar en subvention till fastighetsägarna. Nej, motionärerna ha tänkt sig att fastighetsbeskattningen i sin helhet skall bibehållas vid samma totala belopp som nu. Man skulle subventionera vissa hyresvärdar, vilkas fastigheter äro barnrika, men på andra hyresvärdars bekostnad; dessa senare skulle alltså få högre fastighetsskatt.

Hur skall nu detta gå till, frågar bevillningsutskottet. Ja, jag medger gärna att den frågan är mycket intrikat, och jag är inte beredd att i dag ge något recept. Men just därför ha vi motionärer velat få till stånd en utredning. Jag förstår bevillningsutskottet, om det menar att förslaget innebär så genomgripande förändringar på fastighetsbeskattningens område, att man inte utan vidare genast vill kasta sig in på denna nya väg, utan vill låta saken mogna. Men de ärade ledamöterna i bevillningsutskottet få ursäkta att jag inte förstår, hur utskottet kan säga att den föreslagna åtgärden inte skulle ha någon effekt vad beträffar barnfamiljernas möjligheter att konkurrera om bostadslägenheterna på den öppna hyresmarknaden. Det lär väl i alla fall vara så, att fastighetsägarna äro affärsmän. Och man kan vara ganska säker om att de skola bli mera benägna att ta emot barnfamiljer såsom hyresgäster, om de veta, att fastighetsskatten blir lägre då, men att den blir högre, om de hyra ut sina lägenheter till barnlösa och ensamstående.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr **Bärg, Johan**: Herr talman! Den ärade motionären säger att han har svårt att förstå utskottet. Det är ingen överdrift, om jag säger, att utskottet nog hade svårare att förstå motionärerna. Jag har under årens lopp varit i tillfälle att pröva många olika sorters skattegrunder, men jag får lov att säga att detta kanske är den mest konstifika jag har sett. Det skulle inte

Om fastighetsbeskattningens anpassning efter barnantalet i fastigheten.
(Forts.)

ha skadat, om motionärerna velat kosta på sig besväret med att utveckla sina tankar, så att man hade fått ett begrepp om hur den här metoden praktiskt skulle tillämpas.

Jag må säga att man även med bästa vilja säkerligen skulle komma till korta, om man försökte skapa ett skattesystem, fotat på sådana grunder som här föreslås. Jag tänker mig en stockholmsfastighet med något hundratal lägenheter: där växla hyresgästerna i allmänhet ganska ofta; en del ha barn och andra ha inte barn. Jag vet inte — och jag bryr mig för resten inte om att grubbla över det — hur man skulle kunna räkna ut något slags medelbarnsantal per år, som finge ligga till grund för någon sorts procentuellt avdrag på skatten. Uträkningarna måste ju bli ganska knepiga även därför, att det väl inte bör vara avdrag allenast för fastighetsskatt, utan även för inkomstskatt på fastigheten, där sådan utgår. Dessa skatteformer äro som bekant fotade på olika beräkningar, och det fordras säkerligen en minst sagt akademiskt bildad hjärna för att tänka ut tekniska metoder, som man kunde bjuda riksdagen att godtaga.

Vi ha frågat oss vilken effekt ett sådant system kunde ha, och jag delar alltjämt utskottets tvivel, huruvida det skulle kunna avvägas så, att det bleve någon sorts bidrag till de barnrika familjerna. Vi behöva kanske inte tala om subvention, utan om man så vill kan man ju kalla det ett understöd till fastighetsägarna eller också ett tillskott, om man tycker det är bättre.

Om man nu skall göra någonting för att hjälpa de barnrika familjerna att skaffa sig bostäder — detta motiv till det framlagda förslaget är det säkert ingen som underskattar eller underkänner — finns det nog genare vägar än att medge skattelindringar för fastighetsägarna. Överhuvudtaget skulle jag vilja säga den ärade motionären att subventionsmetoden genom skattelindringar — och det tror jag säkert att professor Wahlund med tiden skall lära sig inse — är en av de allra sämsta vägar man kan använda för att ge bidrag som avses att vara fönuftiga och väl avvägda. Att nu börja odla den metoden även på detta område, tror jag inte är tillrådligt, och jag har, herr talman, heller ingen fruktan för att det skall bli något resultat av detta försök.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wahlund: Jag tror, herr talman, inte heller, att det är någon risk för att motionen kommer att bifallas i dag.

Jag skall inte ge mig in på någon diskussion, huruvida det behövs en akademiskt bildad hjärna eller en skattetekniskt tränad sådan för att lista ut en lämplig metod. Jag vet bara att herr Bärög är en synnerligen framgångsrik skatteexpert, och jag tror att han många gånger tidigare har knäckt mycket värre skattetekniska nötter än den ifrågavarande.

Man skulle inte gå fram genom skattelindringar, sade herr Bärög. Nej, det tycker inte jag heller. Det förslag, som här framlägges, representerar en kombination mellan skattelindringar och skattehöjningar; höjningarna skulle drabba de fastighetsägare som ha hyresgäster med relativt få barn i sina fastigheter.

Man skall gå fram på andra vägar, sade herr Bärög vidare. Jag fick inte riktigt reda på vilka de vägarna äro. Det kan inte gälla den vanliga subventionen till barnrika familjer exempelvis i barnrikehusen, ty vad som avses i motionen är ju förhållandena på den öppna marknaden. Det skulle möjligen kunna gälla bidrag till själva hyreskostnaderna för barnfamiljerna. Jag konstaterar givetvis med glädje och tillfredsställelse, att herr Bärög tycks vara välvilligt inställd till en sådan linje för subventionering av barnfamil-

Om fastighetsbeskattningens anpassning efter barnantalet i fastigheten.
(Forts.)

jerna. Jag skulle bara vilja tillägga, att det väsentliga i detta fall är en annan sak: hyran går ut med lika belopp för alla, även om man subventionerar barnfamiljerna, och därför skulle dessa också vid ett sådant system komma i efterhand, därför att fastighetsägaren fortfarande ser med sin förmån förenligt att hyra ut till de barnlösa eller barnfattiga.

Jag ber, herr talman, att få framhärda i att yrka bifall till motionen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomma yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om pension åt förre stenografen hos riksdagens första kammare C. G. Melander, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. pension m. m. åt riksdagsvaktmästaren G. R. Tillman. Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om gratifikation och pension åt vaktmästaren hos riksdagens första kammare G. R. Tillman.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen i anledning av en inom första kammaren av herrar *Sandén* och *Friggeråker* väckt motion, nr 137, måtte medgiva, att vaktmästaren hos riksdagens första kammare Gustaf Ragnar Tillman finge från det under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. uppförda förslagsanslaget till pensioner åt f. d. befattningshavare m. fl. uppbära *dels* den 1 juli 1944 en gratifikation av 1 200 kronor, *dels ock* från och med den 1 juli 1944 under sin återstående livstid en årlig pension av 1 200 kronor.

Herr **Linderot**: Herr talman! Det är som synes ett enhälligt bankoutskott som här yrkar bifall till en motion, och då äro ju strängt taget alla möjligheter till någon förändring uteslutna, men jag har ändå begärt ordet i avsikt att, om inte annat, så dock göra litet opinion för en något generösare behandling av dem som under många år tjänstgjort i riksdagen och fullgjort sina sysslor till allas belåtenhet.

En pension av 1 200 kronor med nuvarande penningvärde anser jag vara så obetydlig, att jag finner det underligt att motionärerna inte ha haft något annat yrkande. Bankoutskottet kan ju knappast anklagas, då utskottet väl enligt vanliga regler inte på egen hand kan ändra ett yrkat belopp uppåt. Men jag har inte velat underlåta att påtala den verkliga brist på generositet, som förslaget innebär. Det rör visserligen bara en enda människa, men det är dock en av riksdagens trogna tjänare, och han borde ha kunnat få en annan pension.

Nu vet jag egentligen inte, hur jag skulle ställa ett yrkande i detta fall. Det enda möjliga kanske är att yrka avslag, så att det inte blir någon pension alls, och i stället låta saken återkomma nästa år för att då få fram ett annat belopp. Detta är kanske det bästa, såvida man inte kunde göra återremiss — det kan jag ju vädja till bankoutskottets ärade ledamöter att säga sin mening om — och hemställa att utskottet med hänsyn till att summan anses synner-

Ang. pension m. m. åt riksdagsvaktmästaren G. R. Tillman. (Forts.)
ligen liten ville ompröva ärendet en gång till. Under sådan förutsättning kanske bankoutskottet anser sig ha anledning att vidtaga en förändring.

Jag tillåter mig med herr talmannens medgivande att här rikta uppmärksamheten på bankoutskottets utlåtande nr 8 för att inte behöva ta ordet ännu en gång. Där föreslår utskottet pension åt f. d. generaldirektör Ericson. I det fallet har man varit ganska generös. Där har man lämnat vanliga normer för pensionsberäkningar och hittat på huru man skulle kunna ge ett mycket avsevärt belopp — summan känner jag inte — till en före detta befattningshavare i statens tjänst som övergått till privat verksamhet och där åtnjuter en synnerligen betydande lön. Att de privata företagen konkurrera till sig framstående och dugliga tjänstemän och att man därefter från statens sida skall betala generösa förtidspensioner är ett förhållande som jag tänker kommer att påtalas av någon här i kammaren när den punkten föredrages. Jag ville bara konstatera faktum som jämförelse till hur man har behandlat ärendet rörande vaktmästare Tillman.

Jag ber, herr talman, att få yrka återremiss till bankoutskottet, vilket kanske är det lämpligaste för att få en förbättrad pension åt vaktmästare Tillman.

Herr **Sandén**: Herr talman! Jag har inte det ringaste att invända mot herr Linderots önskan att riksdagen skall visa sig litet mera generös mot sina gamla trotjänare.

Med anledning av herr Linderots anförande vill jag emellertid påpeka att den föreliggande motionen, som bankoutskottet här yrkar bifall till, har tillkommit i bästa samförstånd med den man som skall pensioneras. Jag vill också framhålla att bankoutskottet i förevarande fall har följt den norm, som tillämpats under de allra sista åren, då ärenden av denna natur ha förelegat. Vi ha inte gjort några avvikelser nedåt, utan i vissa fall kanske snarare uppåt. Det finns vid detta års riksdag ett annat ärende om en brådstörtat avliden vaktmästare, vars änka tillerkänts ett belopp av 1 000 kronor. Under de senare åren har det vidare förekommit andra, med det nu förevarande fullkomligt likartade fall, där riksdagen har beviljat just det pensionsbelopp som föreslagits av bankoutskottet.

Jag vill också erinra om att på förevarande belopp utgår det vanliga tillägget. Pensionen torde därför komma att uppgå till ungefär 1 800 kronor.

De jämförelser herr Linderot för övrigt gjorde rörande den förutvarande generaldirektören, vars pensionering också föreslås i ett i dag föreliggande utlåtande, äro inte alldeles riktiga. Bankoutskottet har inte försökt sig på några som helst manipulationer, utan vi ha hållit oss till det pensionsbelopp som han på sin tjänst rätteligen skulle komma i åtnjutande av. Men den saken får väl behandlas i sitt egentliga sammanhang.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion om gratifikation åt vaktmästaren hos riksdagens första kammare C. G. Kjellbergs änka; och

Ang. pension m. m. åt riksdagsvaktmästaren G. R. Tillman. (Forts.)
nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning
angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 5 juni 1942 (nr 325)
om jordbrukets kreditkassor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs änyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till dels pension åt f. d. generaldirektören och chefen för telegrafverket G. H. Ericson, dels och livränta åt f. d. överdirektören vid statens vattenfallsverk K.-G. Ljungdahl.

*Ang. pension
åt f. d. gene-
raldirektören
G. H. Ericson.*

Punkten 1.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 33, hade Kungl. Maj:t under punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. generaldirektören och chefen för telegrafverket Gustaf Helge Ericson från och med den 1 juli 1944 erhöle rätt till tjänste- och familjepension enligt de grunder, som i propositionen angivits.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr Hage: Herr talman! Jag har inte kunnat underlåta att begära ordet vid behandlingen av denna fråga. Visserligen har jag inte någon gång under mina riksdagsår varit medlem av bankoutskottet, men jag har både i min tjänst och här i riksdagen haft anledning att ganska noga följa de principer, som ligga till grund för riksdagens beviljande av pensioner till statsanställda. Jag måste därför säga, att vi alla kunna vara överens om att bankoutskottet är ett mycket restriktivt utskott. I allmänhet avslår detta utskott gärna en framställning, när det kan finna något motiv härför, och jag skall inte säga något därom. Det är möjligt, att uppfattningen hos bankoutskottets majoritet är den, att det ingår i det uppdrag, som givits av riksdagen att iakttaga försiktighet. Men i fråga om den f. d. tjänsteman i statsförvaltningen, som det här gäller, har bankoutskottet, såvitt jag förstår, helt och hållet frångått sin restriktiva hållning. Vederbörande har såsom högre tjänsteman haft en mycket god lön i statens tjänst, men har med sina 53 år inte uppnått den levnadsålder, som under vanliga förhållanden är förutsättningen för att få pension av staten. Trots detta går nu bankoutskottet med på Kungl. Maj:ts förslag att ge pension till denne tjänsteman, som för att erhålla en bättre ställning och större löneförmåner har övergått till enskild tjänst och där antagligen också kommer att få en betydande pension. Tycker icke herrarna, att detta är ett ganska farligt prejudikat, som är bra att ha till hands för dem, som motionsvägen bruka föra fram ett och annat i riksdagen?

Nu har det i detta fall antytts, att det medgivande, som man begär, att riksdagen här skall gå med på, är helt naturligt med utgångspunkt från vad riksdagen förut beslutat. Men det förstår jag inte. Allt som har anförts i propositionen och utskottsutlåtandet tyder däremot på, att Kungl. Maj:t och utskottet med avseende på f. d. generaldirektör Ericsons pensionering försöka åstadkomma en så fördelaktig tillämpning som möjligt av nu gällande pensionsbestämmelser. Skulle jag ha suttit i bankoutskottet vid behandlingen av detta ärende, hade jag resonerat på följande sätt. Här gäller det en tjänsteman som går över till enskild tjänst för att få en bättre ställning och han får där antag-

Ang. pension åt f. d. generaldirektören G. H. Ericson. (Forts.)

ligen också en stor pension. Efter mitt sätt att se, bör man då från statens och bankoutskottets sida tillämpa så *restriktiva* bestämmelser som möjligt.

Jag vill nämna, att jag under de 37 år, som jag suttit i riksdagen, ofta kommit i kontakt med bankoutskottet i samband med motioner, som jag väckt, och att jag sökt sätta mig in i bankoutskottets uppfattning. Jag har dock aldrig påträffat en så liberal tillämpning av pensionsbestämmelserna som i detta fall.

Att yrka ändring av utskottsutlåtandet tjänar givetvis inte mycket till, enär detta är enhälligt, och under sådana förhållanden skall jag heller inte göra det. Men jag har i alla fall velat »rädda min själ» vid detta tillfälle, så att jag åtminstone får inskrivet i protokollet, att jag inte vill vara med om detta.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag har inte kunnat deltaga i behandlingen av detta ärende i bankoutskottet, men jag tvekar inte att förorda utskottets ståndpunkt.

Jag har ingen anledning att närmare gå in på herr Hages beskrivning av mentaliteten i bankoutskottet. Han skildrade utskottet som en pintorpafru, som vid alla tillfällen söker säga nej till krav på pensioner åt fattiga människor. Denna framställning är rent karikatyrartad. Med min erfarenhet av bankoutskottets verksamhet vågar jag säga, att inställningen i utskottet tvärtom är mycket välvillig i fråga om beviljande av pensioner. Jag skulle snarast vilja påstå, att utskottet, när dylika motioner föreligga, söker efter tillfällena att bifalla dem. Däremot måste naturligtvis ett utskott, som har till uppgift att överblicka detta område, uppställa regler för sig och följa vissa principer, så att inte avgörandet i det ena fallet strider mot andan i beslutet i det andra fallet.

Vad nu denna pensionsfråga beträffar, påstår herr Hage, att det blir ett prejudikat, som han för sitt samvetes skull inte vill vara med om att skapa. Jag tror, att herr Hage har missförstått saken. Vid utmätningen av denna pension ha regeringen och även utskottet följt det beslut, som riksdagen fattade i fjol. Pensionen till Ericson kommer alltså att utmätas efter samma regler, som komma att gälla för generaldirektörer och andra innehavare av förtroendetjänster i framtiden. Något prejudikat, som kan vara hinderligt för riksdagen eller binda dess beslutanderätt i fortsättningen, kommer därför inte att skapas. Enligt de gamla reglerna gällde, att en innehavare av en förtroendetjänst skulle ha uppehållit tjänsten tolv år för att få den pension, som är bestämd i 24 § allmänna tjänstepensionsreglementet. Regeln var alltså, att de tolv åren skulle ha intjänats i just den tjänsten. Om vederbörande tidigare haft en annan förtroendetjänst, skulle han inte ha fått tillgodoräkna sig denna tjänstetid, även om den sammanlagda tjänstetiden i de båda förtroendetjänsterna uppgått till tolv år. Denna bestämmelse var ju uppenbart orättvis. Därför gjorde också riksdagen i fjol den ändringen, att det skulle bli möjligt för befattningshavaren att tillgodoräkna även den tidigare tjänsten, och när finansministern framlagt sitt förslag om pension åt Ericson, har han följt den nu gällande regeln. Man kan säga, att det är en retroaktiv tillämpning av denna. Men det är ju inte fråga om en stel regel, utan om vad som är rimligt eller inte. Ericson får nu pension, inte i den befattning han hade, när han avgick ur statens tjänst, utan i sin tidigare befattning som verkstadsdirektör. Han får fem sjättedelar av den pension han skulle fått som verkstadsdirektör, därför att han inte har uppnått de 55 år, som fordras för full pension. Jag kan inte anse annat, än att det är en rimlig utmätning av pensionen. Det står i finansministerns motivering, att Ericson »vil tillträda utdelningen av generaldirek-

Ang. pension åt f. d. generaldirektören G. H. Ericson. (Forts.)
törsämbetet fått anledning utgå från att han icke härigenom skulle behöva vidkännas någon försämring i sina pensionsförhållanden». Innan Ericson blev generaldirektör, var han som nämnts verkstadsdirektör. Man får väl tolka finansministerns uttalande så, att Ericson, när han tog tjänsten som generaldirektör, fick ett löfte om att detta inte skulle medföra, att han förlorade sin rätt till pension i den tidigare tjänsten, utan skulle ha minst samma rätt, som om han varit kvar i denna. Om ett sådant löfte givits, är väl riksdagen skyldig att infria det.

För övrigt inskränker sig inte Ericsons tjänstetid hos staten till dessa tolv år, åtta år som verkstadsdirektör och fyra år som generaldirektör, utan han har varit anställd inalles cirka 30 år i statens tjänst, och en så lång tjänstetid bör väl honoreras med pension.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Det är kanske onödigt att tillägga någonting, sedan utskottets ordförande haft ordet, men jag vill lugna herr Hages samvete med att stryka under, att det inte är fråga om annat än en tillämpning av den regel, som numera gäller.

Pensionsbestämmelserna voro tidigare skrivna så, att om en förordnande-tjänsteman övergick från en förordnandetjänst till en annan och högre, så fick han inte tillgodoräkna sig tjänsteåren i den förra. Om alltså den man det nu gäller hade fortsatt som verkstadsdirektör hela tiden, hade han fått den pension, som det nu föreslås, att han skall få. Men på grund av sin befordran från verkstadsdirektör till generaldirektör skulle han enligt allmänna pensionsreglementet gå miste om all pension. Denna inadvertens i reglementet var det naturligtvis önskvärt att få bort, och en ändring kom till stånd efter förslag från Kungl. Maj:t. Den nya bestämmelsen kan naturligtvis inte utan vidare tillämpas på en redan avgången tjänsteman, och den favör åt generaldirektör Ericson, som regeringen har föreslagit och som bankoutskottet har godtagit innebär, att den regel, som nu gäller och i framtiden kommer att gälla för alla innehavare av förordnandetjänster också skall få tillämpas i detta enskilda fall.

Sedan kan man ha olika meningar om huruvida statens pensionsbestämmelser för förordnandetjänstemän äro onödigt generösa. Det är klart, att en pension, som utgår efter sex eller tolv års tjänstetid, inte liknar en vanlig pension, eftersom den ofta börjar vid relativt låg ålder. Men man får komma ihåg, att detta är ett av de få medel, som staten har i konkurrensen med enskild verksamhet, där ofantligt mycket högre ersättningar betalas, och att förmånen att efter ett visst, icke alltför stort antal år kunna avgå med pension utgör en kompensation, som lockar duktigt folk att taga anställning hos staten. Jag tror inte, att man gör någon orätt genom att följa bankoutskottet.

Herr **Hage**: Herr talman! Jag vill bara slå fast, att de två anföranden, som nu hållits, tydligt ge vid handen, att det här är fråga om att riksdagen skall vara med om ett särskilt medgivande och en särskild favör. Det är alltså inte så, att vederbörande tjänsteman utan vidare har rätt till denna pension, ty då skulle man aldrig behövt lägga fram en proposition i riksdagen. Enligt mitt sätt att se äro de motiv, som anföras för denna favör åt en tjänsteman, som är 53 år och som lämnar statens tjänst för att få en bättre tjänst och bättre pension, inte bärande, och jag har fullt klart för mig, att de inte skulle godtagits, om det varit fråga om en lägre tjänsteman.

Till utskottets ordförande vill jag säga, att Ericson inte haft 30 års tjänst hos staten. Han har tjänstgjort 28 år, ty under två av de 30 åren var han

Ang. pension åt f. d. generaldirektören G. H. Ericson. (Forts.)
faktiskt i enskild tjänst. Han har således inte ens uppnått den minsta tjänstgöringstid, som i allmänhet är stadgad för pension åt statstjänare.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för innehavare av professurerna i idé- och lärdomshistoria samt i biokemi vid universitetet i Uppsala;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dels biträdande kamreraren hos Kristianstads läns hushållningssällskap K. G. Roos' pensionsrätt, dels förbättrad pension åt avlidne läraren vid textilinstitutet i Borås G. V. Berntsons efterlevande, dels ock tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vissa barnmorskor m. fl.; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt vissa genom misstag under tjänstutövning av distriktsbarnmorska skadade personer.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 12, angående regleringen för budgetåret 1944/45 av utgifterna under riksstatens tolfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående viss ändring i förordningen om moderskapspenning;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 453) med vissa bestämmelser om mätning av ved och annat virke, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 17 § lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. fram-
läggande av
lagförslag om
arbetsblock
inom jord-
bruket.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen angående framläggande av förslag till lag om arbetsblock inom jordbruket.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 211, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Gunnar Andersson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära framläggande snarast möjligt — helst för innevarande års riksdag — av proposition med förslag till lag om arbetsblock inom jordbruket.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Gunnar Andersson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Andersson, Gunnar: Herr talman! Jag har med tillfredsställelse tagit del av det positiva skrivsätt utskottet presterat i sitt utlåtande. Utskottets välvillighet är faktiskt så stor, att man blir förvånad, när man kommer till slutet och finner, att det hela utmynnar i ett avslagsyrkande.

Det är för närvarande så, att det inte finnes någon möjlighet för riksblockmyndigheten att planlägga för ett verkställighetsskede och utfärda instruktioner för länsblockledare, överblockledare och övriga blockledare, eftersom det inte finnes någon lagstiftning om vad dessa ledare komma att få för befogenheter i ett krisläge. Det säger sig självt, att detta är en mycket allvarlig brist. Man kan helt enkelt inte fullfölja planeringen och angiva vad som skall göras i det krisläge, för vilket faktiskt hela organisationen finnes till. Utskottet säger på ett ställe i utlåtandet: »Det kan icke heller förbises, att det med hänsyn till vikten av att i tid kunna planlägga verksamheten inom organisationen framstår såsom önskvärt, att lagbestämmelser i ämnet utfärdats i god tid.» Det är ju just det som min motion går ut på. Litet längre fram säger utskottet: »Då emellertid förslag till lag i nu förevarande ämne föreligger i fullt utarbetat skick och lagen sålunda torde kunna komma till stånd utan större tidsutdräkt, anser utskottet med hänsyn till de principiella betänkligheter som kunna anföras mot lagen övervägande skäl tala för att riksdagen icke nu begär proposition i ämnet.» Dessa båda yttranden motsäga egentligen varandra. Riksblockmyndigheten kan inte på basis av ett aldrig så väl utarbetat lagförslag utfärda instruktioner för blockledarna. Förutsättningen härför är, att det finnes en lag utfärdad.

Jag har, herr talman, inte velat vara med om att begrava min motion under fullkomlig tystnad, utan jag har velat ännu en gång framhålla, att det är allvarlig fara för att denna riksblockorganisation inte kommer att fungera fullt tillfredsställande i det krisläge, för vilken den är uppbyggd, om den inte får lagens stöd bakom sig.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Jag vet, att ett sådant inte skulle hjälpa upp saken, utan endast bli en gest.

Herr Norman: Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till utskottets yrkande och därtill understryka vad utskottet uttalar om önskvärdheten och vikten av att Kungl. Maj:t har denna fråga under observation och noggrant övervägande. Personligen är jag av den bestämda uppfattningen, att det kan inträffa en sådan situation, där den här föreslagna lagstiftningen är den bästa lösningen av de önskemål man vill förverkliga med densamma.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om barnbidrag;

nr 14, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i butikstängningslagen; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 7, 11 och 14 kap. vattenlagen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till fiskerinäringens befrämjande.

Om åtgärder till fiskerinäringens befrämjande.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 156 av herr *Heiding* m. fl. och II: 236 av herr *Hansson* i Skediga m. fl., hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära,

dels att stöd- och prisreglerande åtgärder i syfte att trygga avsättningen av fiskarens produkter måtte förberedas för att kunna verkställas, så snart fred inträtt;

dels att en grundlig utredning måtte företagas för att klarlägga orsakerna till den pågående avfolkningen av våra skärgårdar ävensom i vad mån och på vad sätt åtgärder från det allmännas sida kunde vidtagas, som bidroge till att skärgårds- och fiskarebefolkningen kunde kvarbliva vid sin näring i största möjliga omfattning;

dels ock att Kungl. Maj:t för riksdagen måtte framlägga förslag till åtgärder, som genom nämnda utredning kunde befinnas ändamålsenliga och påkallade.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 156 och II: 236 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Heiding**: Herr talman! Vi ha i den föreliggande motionen framhållit vissa frågor, som vi anse böra utredas. Jordbruksutskottet har försökt att i sin motivering ge en förklaring till sitt avslagsyrkande. I slutet av motiveringen säger utskottet: »I vad den påtalade avfolkningen av våra skärgårdar föranledes av andra än de nu angivna orsakerna synes företeelsen utgöra en del av en vida större fråga, nämligen problemet om landsbygdens avfolkning överhuvud. Sistnämnda fråga torde komma att i annat sammanhang bliva föremål för behandling vid årets riksdag.» Jag anser, att den naturliga slutsatsen härav hade varit, att utskottet överlämnat motionen till det utskott, som har att behandla övriga motioner i denna fråga, så att alltsammans kunnat tagas upp i ett sammanhang.

Utskottet fortsätter emellertid: »Innan så skett, synes icke lämpligt att någon begäran om utredning i det av motionärerna angivna hänseendet framställas». Jag förstår inte riktigt detta uttalande. Det borde ha varit möjligt att gå fram på en annan linje. Utskottet säger ju tidigare, att de av motionärerna gjorda påståendena äga visst fog för sig. Vidare förklarar utskottet, att detta omdöme grundar sig på vad som anföres i en framställning från Gustavsbergs, Ingarö och Nämö socknars kristidsnämnd. Jag får ju säga, att förhållandena på många flera håll nog äro sådana, att åtgärder behöva vidtagas. Avfolkningen av skärgårdarna fortgår oupphörligt. I söndags fanns en artikel att läsa i ett par av huvudstadstidningarna, där det beklagades, att ingen-ting åtgjordes i saken. I artikeln framhölls, att i en socken hade befolkningen

Om åtgärder till fiskerinäringens befrämjande. (Forts.)

på 70 år minskat med mer än hälften och på 20 år med mer än tredjedelen. »Skolbarnen utgöra nu endast omkring en fjärdedel av totalsumman för 20 år sedan. Nativiteten, som minskat, är ej onormalt låg, men de unga familjerna äro fåtaliga. Fyrtio procent av folkmängden äro över 50 år, och en femtedel av invånareantalet uppbär folkpension, av fördelningen i åldersklasser att döma kommer avfolkningen att fortgå. Man närmar sig något, som skulle kunna kallas utdöende.» Skribenten framhåller, att han förundrar sig över att statsmakterna inte vidtaga några åtgärder för att det skall bli bättre förhållanden.

Det skall villigt erkännas, att förhållandena äro svårast omkring storstäderna. Men även på många andra håll ute i landet ligger det till på liknande sätt. Jag anser det därför nödvändigt att åtgärder vidtagas. Det skall bli intressant att se vad riksdagen kommer att fatta för beslut med anledning av de övriga framställningar rörande landsbygdens avfolkningsproblem, som föreliggande i år.

Jag förstår, att det inte lönar sig att mot ett enhälligt utskott framställa något yrkande. Men jag har velat med dessa synpunkter framhålla, att riksdagen bör taga dessa frågor allvarligare än den gör. Avfolkningen av landsbygden fortgår i ett allt starkare tempo.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Eriksson, Carl Edmund: Herr talman! Herr Heiding kan vara övertygad om att jordbruksutskottet i likhet med motionärerna helt och fullt behjärtar denna sak. Vad utskottet här sagt, är endast att det anser ställningstagandet till motionärernas yrkande på denna punkt böra anstå, tills riksdagen behandlar spörsmålet i dess helhet. Jag är övertygad om att kammaren då kommer att få en debatt, som blir tämligen vittomfattande och som kommer att beröra inte blott den del av frågan, som motionärerna tagit upp.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Ang. hummerfisket inom Vette, Tanums och Kville härad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om hummerfisket inom Vette, Tanums och Kville härad.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 224 av herr *Mattsson* m. fl. och II: 226 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att 1943 års fiskerättskommitté måtte få i uppdrag att även utreda frågan om hummerfisket inom Vette, Tanums och Kville härad.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 224 och II: 226 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Karlsson, Gustaf: Herr talman! Fisket på västkusten har i jämförelse särskilt med förhållandena på ostkusten varit ganska fritt. Den här föreliggande motionen syftar till att åstadkomma likartade förhållanden i hela Bohusläns skärgård. I norra delen av skärgården råder viss inskränkning i fråga om hummerfisket, och man önskar nu, att det här skall bli samma frihet som i övriga delar av länet. Utskottet förklarar, att den av Kungl. Maj:t förra året tillsatta så kallade fiskerättskommittén kommer att utan något särskilt

Ang. hummerfisket inom Vette, Tanums och Kville härader. (Forts.)
uttalande från riksdagens sida taga upp detta spörsmål. Detta ligger ju även i linje med motionärernas önskemål.

Jag har nu, herr talman, begärt ordet för att rikta en vädjan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet. Fiskerättskommittén består ju av både lärda och förtjänta män — bevara mig, herr talman, för att kritisera sammansättningen av en av Kungl. Maj:ts tillsatt kommitté — men när den skall ge sig i kast med förhållandena på västkusten är det önskvärt att kommittén förstärkes med praktisk sakkunskap från denna del av kusten. Det finns inte med en enda yrkesfiskare från västkusten. Jag har med detta, som sagt, velat rikta en vädjan till jordbruksministern, att kommittén måtte förstärkas med ett par yrkesfiskare, när denna fråga skall tagas upp. Och jag hoppas, att kommittén skall komma till sådana resultat, att hummerfisket blir fritt i hela Bohuslän. Det är ett ganska egendomligt förhållande, att den fria fiskerätten på västkusten härrör från den danska tiden. I de landskap som legat under Danmark har man haft friare fiskerätt än i de alltigenom svenska landskapen. Den fria fiskerätten är måhända inte precis så rolig för jordägarna, men för fiskarna är den nyttig och bra, och det är angeläget, att det blir samma rätt för fiskarna utefter alla rikets kuster. Det är enligt min mening också angeläget, att denna kommitté tillföres den praktiska sakkunskap, som blir erforderlig, när den skall gripa sig an med de i motionen berörda frågorna.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 453) med vissa bestämmelser om mätning av ved och annat virke, m. m., såvitt angår anslagsanvisning; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 53, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 12 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 54, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av visst avtal med Ronneby stad.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 36 bifölles även av andra kammaren.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 139 och 141.

Avgåvos och bordlades nedan nämnda motioner:

nr 274, av herrar *Lindén* och *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser om ersättning för flyttningskostnad åt befattningshavare i statens tjänst;

nr 275, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.; samt

nr 276, av herr *Hage* och herr *Olsson, Karl Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.41 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.